

INFLUENȚE ORIENTALE ÎN DESFĂȘURAREA UNOR CEREMONII DE LA CURTEA DOMNEASCĂ DIN TÎRGOVIȘTE.

MIRCEA T. GEORGESCU

Legături între locuitorii ținuturilor noastre și zona marilor civilizații ce s-au succedat în răsăritul mediteranean, sînt dovedit din timpuri foarte vechi.

Relațiile statornicite cu partea răsăriteană a Imperiului Roman erau determinate și de păstrarea în conștiința localnicilor a faptului că, odinioară, pămîntul Daciei fusese parte integrantă a acestui imperiu.

În această privință e semnificativ răspunsul lui Menumorut dat solilor lui Arpad, cînd acesta i-a cerut supunere : „Teritoriul ce l-a cerut bunăvoinței noastre nu i-l vom ceda niciodată, cîtă vreme vom fi în viață... și vorbele lui nu ne tulbură inima că ne-a arătat că descinde din neamul lui Atilla, care se numea biciul lui Dumnezeu. Și chiar dacă acela a răpit prin violență această țară de la strămoșul meu, acum însă, grație stăpînului meu, împăratul Constantinopolului (per gratiam domini mei imperatoris Constantinopolitani), nimeni nu poate să mi-o mai zmulgă din mîinile mele“¹.

Adoptarea de către români, încă din fașă, a creștinismului de rit oriental, ortodox, a făcut ca cele mai multe ceremonii religioase să fie preluate așa cum se practicau în Imperiul de Răsărit, devenit bizantin după grecizarea conducerii sale.

Continuate și după cucerirea Bizanțului de către turci, influențele orientale s-au manifestat nu numai în domeniul religios ci și în diverse altele ca : moravuri, îmbrăcăminte, ceremonii de curte etc.

Biserica fiind una din cele mai puternice instituții în epoca feudală, reprezentanții ei, precum și unele practici religioase, făceau parte integrantă din viața curții voievodale, fiind prezentă la ceremoniile prilejuite de investitura domnului în funcția supremă, la desemnarea principalilor dregători sau la diferitele momente solemne din viața familiei domnului, cu ocazia primirii unor soli sau a unor oaspeți de seamă, în trecere prin capitala țării.

Și astfel locuitorii reședințelor domnești, între ei și tirgoviștenii, aveau privilegiul de a fi martorii unor evenimente menite să risipească plictisul unei vieți monotone.

¹ G. Popa Lisseanu, *Izvoarele istoriei românilor. Faptele ungarilor, de secretarul anonim al regelui Bela*, vol. I, p. 41.

Cronicarii români, unii participanți la asemenea ceremonii nu s-au ostenit să le descrie spre ale transmite urmașilor, din care cauză puținele relatări despre aceste manifestări le avem de la călătorii străini, care, impresionați de noutatea celor văzute, le-au însemnat în lucrările privitoare la țările noastre.

Lunga dependență față de Sublima Poartă, cu investirea unor domni chiar la curtea sultanului a constituit o cale de pătrundere în ceremonialul voievodal, de la noi, a unor practici orientale.

Cum la Tirgoviște scaunul domnesc a durat, cu intermitență, aproape trei sute de ani, multe din aceste ceremonii se desfășurau aici.

Strălucirea vestimentară a bazileilor bizantini, continuată apoi prin sultanii otomani, a avut o pronunțată înrîurire asupra reprezentanților clasei conducătoare de la noi, recunoscută prin grija ce o arătau elementelor de îmbrăcăminte.

Sesizînd această caracteristică a boerinii române, Franco Sivori, secretarul italian al lui Petru Cercel, nota în însemnările lui: „Felul bărbaților este frumos și impunător, cu haină lungă întocmai ca a polonilor, ungușilor și a turcilor, în timp ce femeile se îmbrăcau toate după moda turcească”.² La rîndul său Paul de Alep, bun cunoscător al orientului, făcea remarca interesantă: „Noi am observat că de la Constantinople și pînă în Moldova, femeile poartă haine lungi de lînă, despicate jos la mijloc, tîrîndu-se pe pămînt și în proporție cu bogăția lor.”³ Un manuscris al călugărilor de la biserica franciscanilor din Tirgoviște, aflat la biblioteca Bathyaneum din Alba Iulia, consemnează în legătură cu vestimentația boerimii, că „îmbrăcămîntea celor două sexuri este aproape asemănătoare celei turcești”.

Tot obiceiul oriental, în speță otoman, observat de străinii în trecere prin Țara Românească, era acela de a folosit la parăzi cai turcești, cei autohtoni fiind utilizați la munci și în timpul campaniilor militare.

Sivori îi admira pe boierii munteni care călăreau foarte bine pe cai frumoși turcești,⁴ iar Clas Brorsson Ralamb, sol al regelui Carol al X-lea al Suediei la curtea lui Constantin Șerban însemna în notele sale: „Cînd ne-am apropiat de Tirgoviște, domnul ne-a trimis în întîmpinare o caleașcă, înhămată cu șase cai turcești minunați... sublinind mai departe că „aici se vedeau cei mai frumoși cai turcești”.⁵ Ingrijitorii cailor turcești și boierești erau de fel din Siria și din Egipt.⁶

Influența turcească pătrunsese și în desfășurarea unor practici zilnice cum erau servirea mesei sau odihna. „Boierii, scria Sivori, dorm ca și turcii, adică pe jumătate îmbrăcați, culcați pe covoare așternute pe jos”⁷.

Manuscrisul franciscan menționa la rîndu-i că „în ce privește moravurile, atît ale nobililor români cît și a celor greci, puțin se deose-

² *Călători străini în țările române*, vol. III, p. 16.

³ *Prima călătorie a lui Paul de Alep prin Moldova și Țara Românească. pe la jumătatea sec. al XVII-lea*, Arhiva Românească a României, Tom. I, partea a II-a, Buc., 1865, p. 88.

⁴ *Călători străini în țările române*, vol. V, p. 610.

⁵ *Prima călătorie a lui Paul de Alep...*, p. 95.

⁶ *Călători străini în țările române*, vol. III, p. 19.

besc de felul de viață al turcilor. Își aștern dinainte un covor pe pământ sau pe o sofa și se așează cu picioarele încovoiate în formă de cruce la o masă joasă și portabilă și aproape toți, după datina turcilor, grăbindu-se, iau cu degetele mîncăruri de pe tavă“.

În timpul meselor domnești, tot după moda orientală, obisnuiau să cînte diferiți instrumentiști: trîmbițași, toboșari, cîntăreți din fluier. Cîntările se repetau cînd erau aduse noi feluri de bucate sau cînd domnul golea un alt pahar de băutură.

Căderea serii și anunțarea încetării circulației nocturne era anunțată prin bătaia tobelor, asemeni Haliliei din Siria.⁸

Ceremonii aparte prin grandoarea lor, aveau loc cu prilejul primirii unor soli sau a unor călători de seamă. Aceste primirii constituiau ocazii de aleasă desfătare și pentru populația orașului. Camillo Cariolo, sol al împăratului german la curtea lui Radu Șerban reținea că ajungînd în apropierea Tîrgoviștei, în întîmpinarea sa și a suitei însoțitoare, s-a strîns tot poporul, care, la vederea stindardului, îngenunchia sărutînd pămîntul, ceea ce, după el, semăna cu ceremoniile turcești, superstiție nefireaescă, populația de aici fiind ortodoxă.⁹

Foarte interesantă e relatarea francezului Charles de Ioppecourt care descrie ceremonialul sosirii lui Skender Pașa la Tîrgoviște, în scopul mutării lui Radu Mihnea, ca domn, în Moldova. Celebrul pașă era însoțit de „vreo trezeci sau patruzeci de muzicanți călări, care cîntau din oarecari instrumente în formă de chitară. Asemenea avea o mulțime de paji, îmbrăcați în loc de mantale cu piei de leopard, de lei și de tigri, ca și cum ar fi vrut să înspăimînte lumea“.¹⁰ Poate că numitul pașă, în fruntea ciudatului alai, urmărea să facă o demonstrație de forță, în fața unui popor care, nu cu mult înainte, reușise să administreze puternicei împărății otomane, una din cele mai usturătoare înfrîngerii. Sigur, e faptul că obiceiul înveșmîntării în piei de asemenea animale s-a perpetuat.

Solul regelui suedez Carol al X-lea, mărturisește că în alaiul ce l-a întîmpinat la Tîrgoviște, la curtea lui Cnstantin Șerban, era unii ofițeri îmbrăcați în piei întregi de leopard, pantere sau tigri și cîntau din buciume și din țimbale.¹¹

Prezența muzicanților în timpul meselar domnești e menționată și în manuscrisul călugărilor franciscani, cu specificarea că domnitorul avea de la sultan un taraf de muzică turcească care în timpul ospățului domnesc, ședea în tindă, aranjat în formă de semilună și cînta în amintirea cuceririi Constantinopolului. Primul pahar al domnitorului era închinat în sănătatea sultanului.

Despre practica ridicării întîiului pahar în cinstea împăratului turcesc vorbește și rolul suedez amintit: „cînd a venit vorba să se închine paharele, s-a ridicat întîi paharul pentru sultanul turcesc“. Domnitorul și-a cerut scuze pentru aceasta și, spre a da satisfacție oaspetelui său,

⁷ *Prima călătorie a lui Paul de Alep...*, p. 90.

⁸ *Călători străini în țările române*, vol. IV, p. 320.

⁹ *Histoire sommaire des choses plus memorables advenues aux derniers troubles de Moldavie*, la A. Papiu Ilarian, *Tezaur de Monumente istorice*, tom. II, Buc., 1863, p. 65.

¹⁰ *Călători străini despre țările române*, vol. V, p. 610.

¹¹ *Ibidem*, p. 610.

în cinstea regelui suedez a băut două pahare. Și acesta a observat că fiecare închinare era însoțită de muzica instrumentelor turcești.¹² Relatarea solului suedez merită a fi reținută, ea consemnând uzitarea unui obicei impus voievozilor noștri prin calitatea lor de vasali ai sultanului, mai ales că în suita unora dintre ei erau și turci.

Paul de Alep evidențiază faptul că obiceiul folosirii muzicanților la mese sau când erau primiți diferiți oaspeți se făcea prin imitarea turcilor.

În suita ce însoțea careta patriarhului Macarie în timpul popasului țirgoviștean puteau fi văzuți și ostașii turci. Cu ordinul său de meticolos observator, arhiediaconul sirian reține și contaminarea unor adepți ai profetului prezenți la curtea voievodului român, la unele obiceiuri locale. Între colindătorii din timpul sărbătorilor de iarnă se aflau și turci ce mai mulți foarte încântați de a fi fost primiți de patriarh și dăruiți după datini.

Ocazia obținerii unor citiguri în condiții relativ facile, îi făcea să incalce exigențele Coronului. Statornica atitudine de ostilitate față de supărătoare suveranitate otomană și de aderare la orice posibilă alianță cu vreun stat creștin, se desprind limpede și din scena amintită de solul suedez. Scuzele cerute acestuia ca și dubla închinare în cinstea regelui său, sînt concludente.

Influența moravurilor orientale s-a amplificat odată cu domniile fanariote, dar acestea au marcat și mutarea definitivă a reședinței românești la București.

Impuse sau preluate prin imitație, influențele orientale, mai ales cele turcești, au fost adoptate numai de clasa dominantă, rămînînd străine poporului, păstrătorul de totdeauna a ceea ce a reprezentat autenticul românesc.